
Introduktion

De två första artiklarna i detta nummer av *Arbetsmarknad & Arbetsliv* behandlar upplevelser av och reaktioner på olika förhållanden i arbetslivet. I den ena artikeln handlar det om reaktioner på arbetslösheten, i den andra om upplevelser av olika förhållanden inom scenartisternas arbetsmiljö. I bägge fallen söker författarna utarbeta och specificera vilka förhållanden i arbetslösheten respektive arbetsmiljön som upplevs vara viktiga och betydelsefulla; i bägge fallen är det de hälsomässiga konsekvenserna som är i fokus.

Bengt Starrin och **Leif R Jönsson** studerar två viktiga faktorer kopplade till arbetslösheten: *ekonomisk stress* samt *upplevelse av skam*. Graden av ekonomisk stress varierar mellan olika grupper av arbetslösa, t ex beroende på maken/makans ekonomiska situation och den försörjningsbörda man har. Också upplevelsen av skamgörande erfarenheter varierar mellan olika grupper. I vissa miljöer är säkerligen arbetslösheten mer socialt accepterad än i andra och den personliga läggningen har förmodligen också betydelse för hur man uppfattar omgivningens reaktioner. Starrin och Jönsson visar i sin artikel att upplevelse av ekonomisk stress och av skamgörande erfarenheter är starkt kopplad till ohälsa i form av t ex huvudvärk och magont. Även om oberoendet mellan de studerade variablerna kan diskuteras och också den kausala riktningen, är det mycket påfallande effekter som påvisas.

Eva Torkelsons artikel om scenartisters (dvs skådespelare, sångsolister, dansare, korister och musiker) arbetsmiljö anknyter till den inom arbetsmiljöforskningen välkända krav-kontroll-stödmodellen, där modellens generella begrepp appliceras på scenartisternas specifika förhållanden. Vilka är de

speciella *krav* som ställs på scenartister? Enligt Torkelsons studie upplevs de som mycket höga. De individuella prestationerna värderas ständigt, och kraven på framgång är exceptionella. Fasta engagemang är ovanliga och konkurrensen om jobb hård. Kopplat till dessa krav på individuellt hög kompetens är en mycket hierarkisk organisation, där regissörens eller dirigentens ledarroll är oomtvistlig. Vilken *kontroll* och vilket inflytande ger detta på arbetssituationen? Och hur ser slutligen det *sociala stödet* ut? Utifrån såväl en större enkätundersökning som ett kvalitativt material inhämtat från så kallade forskarcirklar har Torkelson ringat in dessa förhållanden. Avslutningsvis diskuterar hon olika förklaringar till att även om flera negativa hälsomässiga konsekvenser kan konstateras av de specifika förhållandena som råder inom scenartisternas arbetsmiljö, tycks de flesta mycket engagerade av sina arbeten.

De två återstående bidragen – ett föredrag och en debattartikel – har ett mer handlingsinriktat perspektiv. Vad kan göras för att förbättra arbetsmarknadens funktionsätt och på så sätt bidra till att höja sysselsättningen och minska arbetslösheten? Årets Rudolf Meidner-föreläsning gavs av **Allan Larsson**, generaldirektör för DG V i Bryssel. I föreläsningen, som återges i sin helhet, pläderas starkt för den gemensamma valutaunionen i Europa som ett sätt att stärka konkurrenskraften och höja sysselsättningen. Dessutom redogör författaren för den sysselsättningsstrategi som Europakommissionen föreslagit:

- ökad anställbarhet hos de arbetslösa genom en riktad och strategiskt väl motiverad arbetsmarknadsutbildning,

- ökad entreprenörsanda genom bland annat ekonomiska villkor och enkla, stabila regel- och skattesystem, som uppmunt-
rar till företagande och sysselsättning,
- ökad beredskap att möta strukturella för-
ändringar i arbetslivet, till exempel genom
livslångt lärande,
- intensifierade åtgärder för att uppmuntra
kvinnor till yrkesarbete. Förutom att jäm-
ställdhetsskäl talar för detta kommer kvin-
norna att behövas i Europas åldrande be-
folkningsstruktur.

Magnus Henrekson, slutligen, plädererar starkt i en debattartikel för en annan åtgärd för att höja sysselsättningen, nämligen sänkt skatt på arbete. Den sektor på arbetsmarknaden, där det enligt Henrekson finns

utrymme för en expansion, är den privata tjänstesektorn. Det är framför allt jämförelsen med utvecklingen i USA som ger underlag för en sådan slutsats. I Sverige förhindras dock en expansion av denna sektor på grund av höga skatter och så kallade skatteklivar. Sänkt skatt på arbete skulle, enligt författaren, inte bara underlätta framväxten av en högproduktiv tjänstesektor utan även minska behovet av ökad lönespridning, förbättra företagsklimatet för övrig produktion samt minska risken för fattigdomsfällor för lågavlönade och därmed göra det lättare att ha en rimlig generositet i de sociala skyddsnetten.

Ulla Arnell Gustafsson
Fredrik Jansson